

Kūdras rezerves izsmeltas – vai gaidāms substrātu un pārtikas sadārdzinājums?

Gunda Katrīna Vovere

Visas vasaras garumā ir daudz izskanējis, ka ilgstošu nelabvēlīgu laikapstākļu ietekmē dažādu nozaru lauksaimniekiem ir traģiska situācija, sākot ar to, ka ir slikta raža, to nevar novākt, lopbarību nevar sagatavot, jo lauki ar traktortehniku ir neizbraucami, un citi izaicinājumi. Vasaras nogalē ir izskanējis vēl kāds palīgā sauciens, un tas nāk no kūdras ieguves nozares. Ilgstošās lietavas un nokrišņu daudzums ir ietekmējis arī viņus – lai iegūtu kūdru, ir jābūt noteiktiem apstākļiem. Šīs sezonas kūdras ieguve nav sasniegusi pat pusi no plānotā, un drīz to izjutīs arī kā pārtikas cenu kāpumu tieši dārzeniem, kuru audzēšanai izmanto kūdras substrātus, bet kūdras rezerves noliktavās jau ir izsīkušas.

Situāciju par kūdras ieguves krīzi skaidro Latvijas Kūdras asociācijas valdes locekle Ingrīda Krīgere:

«Latvijas kūdras ieguves nozare šovasar piedzīvo vienu no smagākajām sezonām – līdz šim ieguvējiem izdevies savākt vien vidēji 29 % no plānotā apjoma.

Kūdras ieguve ir sezonāla – no maija līdz septembrim, bet nelabvēlīgie laikapstākļi, kas sākās jau šī gada maijā, būtiski ietekmējuši ieguves apjomus un apdraud nozares darbību. Kūdras nozare un Latvijas Kūdras asociācija aicina Klimata un enerģētikas ministriju izsludināt valstī ārkārtējo situāciju kūdras ieguves sektorā. Tāpat nozare aicina trešās puses ņemt vērā šo situāciju un būt saprotošām, ka kūdras ieguvēji objektīvi nevar izpildīt saistības laikapstākļu dēļ.

Daudzviet Latvijā nokrišņu daudzums pārsniedzis mēneša normu. Saskaņā ar Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra datiem pēdējo trīs mēnešu periodā (no jūnija līdz augustam) ekstremāli mitri un ļoti mitri apstākļi saglabājās vairākos apvidos.

Īpaši smagi skarta Latgale un Austrumvidzeme, kā arī daļēji Zemgale un Kurzemes vidiene. Kā informē kūdras ieguvēji, reģionālās atšķirības ir ievērojamas. Līdz 1. augustam ieguve Vidzemē un Latgalē vien bija iespējama ap 20–30 % no plānotā. Austrumvidzemē ir kūdras ieguves vietas ar tikai 3 % plāna izpildi. Latgalē situācija ir nevienmērīga – Preiļi un Rēzeknes apvidū izpilde sasniedz tikai 18 %, Augšdaugavas un Jēkabpils novadā – 12 %,

bet citi ieguvēji atzīst, ka Latgalē caurmērā ieguves plāna izpilde sasniedz ap 35 %.

Kūdras ieguvei nepieciešams sauss, saulains un vējains laiks – vismaz trīs līdz piecas dienas bez lietus, lai varētu uzsākt frēzkūdras ieguves procesu. Šajā sezonā tādu periodu ir bijis ļoti maz, jo lietus bija regulārs. Kūdras lauka virskārtu sākumā frēzē, rušina un tad tā žūst, pēc tam kūdru iespējams novākt. Šogad daudzkreiz tehnoloģiskais process bija jāsāk no sākuma, nenonākot līdz kūdras ieguvei, jo procesa vidū uzlīst lietus un ieguve nav iespējama. Vietām pat nevar nodrošināt tehnikas pārvietošanos ieguves vietā.

Latvija ir nozīmīga spēlētāja pasaules tirgū – valstī iegūst 31 % no Eiropā profesionālajā dārzkopībā izmantotās kūdras. Ņemot vērā sarežģītos apstākļus, paredzams kūdras resursa deficīts un cenu kāpums, kas ietekmēs arī pārtikas cenu līmeni, jo substrāts ir būtiska komponente dārzeņu audzēšanā.

Jau šobrīd izsmeltas noliktavās uzkrātās kūdras rezerves, kuras bija plānots atjaunot šīs sezonas laikā, tādēļ situācija kļūst kritiska ne tikai vietējiem ražotājiem, bet arī eksporta partneriem.»

Līvānu kūdras fabrikas valdes priekšsēdētājs Pēteris Romanovskis stāsta, kāda situācija ir viņu uzņēmumā.

Kā šīs vasaras laikapstākļi ietekmēja Līvānu kūdras fabrikas darbu?

– Šis gads Līvānu kūdras fabrikai bijis grūts, ko ļoti ietekmējuši klimatiskie apstākļi visā Austrumlatvijas teritorijā. Vasara ir vienīgais periods, kad mēs varam normāli sagatavot izejvielu mūsu substrātu rūpnīcai, un šī vasara tam nebija labvēlīga. Šīs sezonas iegūtais resurss ir apmēram 35 %, attiecīgi substrātu rūpnīcai būs jāstrādā ar mazāku jaudu visu atlikušo periodu līdz nākamajam pavasarim. Visas cerības šobrīd liekam uz nākamo vasaru, ka būs labvēlīgāki apstākļi darbam.

Vai jums nācās kādā brīdī apturēt darbu un cik ilgs bija šis periods?

– Ļoti lieli nokrišņi bija maijā un jūnijā, burtiski viss apkārt pludvoja, līdz ar to bija sarežģīti no purva transportēt izejvielu jeb sagatavoto kūdru, varbūt uz kādu nedēļu bija pauze, bet mums bija sagādāti resursi rūpnīcai jau iepriekš, tāpēc tā savu darbu varēja turpināt bez tehniskām pauzēm. Bet jāatzīst, ka tehnoloģiski un finansiāli bija sarežģīti.

Jūs jau redzat finansiālos zaudējumus, cik būtiski tie ir?

– Grāmatvedis šobrīd ir apkopojis pēdējā pusgada rezultātus, un tad bija redzami zaudējumi 700 000 eiro apmērā. Taču mums bija viena laba nedēļa septembrī, kad spējām nedaudz uzlabot situāciju, tāpēc ceram, ka līdz gada beigām mazliet šos zaudējumus izdosies izlīdzināt.

Kā situācija ietekmēja nodarbinātību – vai nācās samazināt darbinieku skaitu?

– Mēs mēģinājām darbiniekiem atrast citu darbu – ne gluži kūdras ieguvē, bet, piemēram, kūdras uzturēšanas darbos – nezāļu ravēšanā, mums vajag tīrīt grāvjus, pārtīrīt caurtekas. Cilvēki nav vainīgi, ka daba mums nedeva labvēlīgus laikapstākļus, tāpēc darbu atradām un strādājām, darbiniekus neatlaidām.

Vai kūdras ieguves nozarē ir kādas tehnoloģijas, ko var ieviest, lai izvairītos no šādiem zaudējumiem?

– Kā nozare darbojamies jau simts gadus, un katru gadu cilvēki domā un mēģina pielāgoties. Mēs izmantojam grieztās gabalkūdras tehnoloģiju, kas daļēji ļauj pielāgoties arī mitriem laika apstākļiem, bet šajā vasarā laiks bija tik drastisks, ka pat ekskavators nevarēja tikt purvā. Šī tehnoloģija paredz, ka ar ekskavatoru griež kūdras klučus, liek rindās un tad ar plēvēm apsedzam šīs žūšanas rindas. Šajā vasarā, izņemot helikopterus, nekas cits pa purvu pārvietoties nevarēja. Bija reducēta izejvielu sagatavošana rūpnīcā, bet kūdra bija apsegta ar plēvēm un žūšana notiek arī lietus periodā. Ja esi paspējis to grieztu kūdras gabalu salikt, tad tā žūst, bet ir vajadzīgs kaut viens labs mirklis, lai paspētu tik tālu izdarīt. Maijs un jūnijs bija ļoti bēdīgi šajā ziņā. Turklāt grieztās kūdras jeb gabalkūdras tehnoloģija pieļauj tās ražošanu, ieguvī mazāk celmainos laukumos. To nevar darīt visur un visās platībās. Attiecīgi šai tehnoloģijai ir izmantojama tikai viena piektdaļa no purva, atlikušie 80 % jāapstrādā, izmantojot frēzkūdras tehnoloģiju, kuru ļoti ietekmē laikapstākļi.

Jums ir pieejams valsts vai Eiropas Savienības atbalsts šādos krīzes apstākļos?

– Mums pašiem jāprot tikt galā, konkurēt un izdzīvot jebkādos apstākļos. Mūsu tehnoloģiskajam spēkam, hid-

rauliskajiem, pneimatiskajiem muskuļiem jābūt tā uzauzdētiem, ka, ja arī ir tikai viena vai divas darbam labvēlīgas dienas, mums jāpaspēj izdarīt maksimāli daudz. Protams, finansiāli tas ir ietilpīgi, un investēt var līdz kaut kādai robežai, līdz pienāk brīdis, kad to vairs nevari atļauties. Mēs, protams, paredzam investīcijas, lai varētu darboties jebkādos laika apstākļos, kaut nedaudz spētu saražot, dot darbu cilvēkiem un rūpnīcai.

Kā, jūsuprāt, šī vasara būs ietekmējusi Latvijas kūdras nozares kopējo ražošanu un eksporta apjomus, jo arī kūdras rezerves noliktavās ir izsīkušas?

– Jā, taisnība, ka rezerves ir pilnīgi izsmeltas, un arī tagad domāju, ka tās nebūs atjaunojamas. Rūpnīca strādās uz pusjaudu un, iespējams, tuvāk pavasarim dažiem ražotājiem būs jāņem tehnoloģiskās pauzes, kuru laikā varēs veikt kādus remontus un gaidīt nākamās vasaras ražu.

Latvijas tirgu mēs, protams, apgādāsim, bet tā mums ir ļoti maza daļa no visa mūsu ražojuma, šeit uz vietas paliek tikai 5 % no preces dārzkopībai, 95 % mēs eksportējam. Mēs un citas asociācijas Eiropā jau esam izplatījuši informāciju, mēģinām skaidrot šo situāciju dārzkopjiem, lai viņi vairāk kūdras substrātus nodrošinātu pamatbāzei jeb pārtikas audzēšanai un mazāk atstātu apzaļumošanai, puķtēm, lai laikus saprot, kas ir svarīgāks. Vispār šogad nelabvēlīgi klimatiskie apstākļi bijuši ne tikai kūdras ieguves nozarei, bet arī alternatīvajiem materiāliem, kas tiek pielietoti profesionālajā dārzkopībā, piemēram, arī kokosa šķiedrai u. c. Varētu būt, ka šī sakritība atstās nelāgu iespaidu uz profesionālās dārzkopības nozari. Konkrēti mēs plānojam strādāt ar vismaz uz pusi mazāku jaudu, un dārzkopjiem ar to būtu jāērķinās, ka viņiem pieejamā substrāta arī būs uz pusi mazāk.

Iespējams, šo kūdras ieguves krīzi izjutīs arī patērētājs veikalos, iegādājoties dārzenus, bet kūdra jau nav galvenā izdevumu pozīcija. Ja nav tās kvalitatīvās izejvielas, protams, var aizstāt ar kādu zaļo kompostu, var audzēt gan puķītes, gan dārzenus parastajās augsnēs, bet attiecīgi iegūstot daudz mazāku ražu ar lielāku pašizmaksu, un to tad arī patērētājs sajustu.

Klimata un enerģētikas ministrija izvērtēs iespēju palīdzēt nozarei

Klimata un enerģētikas ministrijas (KEM) pārstāve Zane Leimane norādījusi, ka ministrija par nepieciešamajiem atbalsta pasākumiem kūdras nozarei lems pēc detalizētas informācijas saņemšanas par lietavu nodarītajiem zaudējumiem.

Klimata un enerģētikas ministrs Kaspars Melnis 13. augustā tikās ar Latvijas Kūdras asociācijas pārstāvjiem. Tikšanās laikā runāts par situāciju kūdras ieguves nozarē un nākamajiem veicamajiem soļiem, tostarp par to, ka Latvijas Kūdras asociācijai ir jāiesniedz KEM izvērtēšanai detalizēta informācija par nozarē ciestajiem

zaudējumiem. Pēc pieprasīto datu saņemšanas un to izvērtēšanas tiks pieņemts lēmums par nepieciešamajiem atbalsta pasākumiem kūdras nozarei, lai nodrošinātu nozares ilgtspējīgu darbību.■

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem». «Par projekta raksta «Kūdras rezerves izsmeltas – vai gaidāms substrātu un pārtikas sadārdzinājums?» saturu atbild SIA «Vietēja»».

MAF
Mediju atbalsta fonds